

A photograph of a family of four having a picnic in a forest. A man in a light blue t-shirt and glasses is on the left, holding a piece of food. A woman in a white lace-trimmed top is in the center, reaching for something in a pink container. Two young girls are on the right, one in a green floral dress and one in a blue floral dress, both holding food. They are sitting on a red and white checkered blanket under a large tree with thick bark. The background is filled with green foliage and trees.

Schenken

The logo for Notaris.be, consisting of three horizontal lines of increasing length, stacked vertically.

NOTARIS.BE

Sinds 1 september 2018 gelden een aantal nieuwe regels met betrekking tot erven en schenken. Deze regels hebben mogelijks een invloed op uw bestaande of toekomstige successieplanning.

In deze brochure worden de regels uitééngezet zoals ze vanaf 1 september 2018 gelden. Indien u meer informatie wenst over de hervorming van het erfrecht, verwijzen wij u naar uw notariskantoor of www.notaris.be.

Inhoud

Algemeen	p. 1
Uit het leven gegrepen	p. 3
Burgerrechtelijke invalshoek	p. 5
De schenking en de fiscus	p. 19

Algemeen

Gaan samenwonen, een woning kopen, een eigen zaak starten of een erfenis voorbereiden? Belangrijke stappen in uw leven waar u best op voorhand goed over nadenkt.

De notaris is perfect geplaatst om u te begeleiden. U kan er terecht voor onafhankelijk advies op maat zodat u in alle vertrouwen uw projecten kan realiseren.

Deze brochure helpt u alvast op weg. Voor persoonlijk advies maakt u best een afspraak met een notariskantoor. Een eerste gesprek is doorgaans gratis. Indien er een grondige dossierstudie nodig is, maak dan vooraf duidelijke afspraken over de vergoeding. Het tarief is in de meeste gevallen bij wet vastgesteld, zodat u niet voor verrassingen komt te staan.

In deze reeks zijn ook andere brochures beschikbaar: Huwen, Kopen en financieren, Ongehuwd samenwonen, Wat kan uw notaris voor u doen, EOT, Wat als niet iedereen overeenkomt, Vennootschappen, Erven, Het testament en Met zorg mijn vermogen overdragen.

Regelgeving verandert snel. Misschien staat er reeds een aangepaste versie van deze brochure op www.notarissen.be. U vindt er naast FAQ's, video's en rekenmodules, ook een handig adresboek met de contactgegevens van alle notariskantoren

Het netwerk van 1.150 notariskantoren telt 1.550 notarissen en 8.000 medewerkers. Jaarlijks komen er ruim 2,5 miljoen mensen over de vloer.

De wetgever heeft een rangschikking opgesteld en de erfgenamen ingedeeld in vier orden volgens bloedverwantschap.

Uit het leven gegrepen

SCHENKEN IN VLAANDEREN EN BRUSSEL

Het Vlaams Gewest heeft als eerste in België de schenkbelasting op roerende goederen (nl. geld, effecten, juwelen, kunstwerken, enz.) aanzienlijk verlaagd naar 3% of 7%.

Deze maatregel trad in werking op 1 januari 2004 en was meteen een schot in de roos.

Doordat de opbrengsten uit schenkbelasting in Vlaanderen fors in de hoogte schoten, kreeg de nieuwe regeling snel navolging. Ook in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kunnen roerende goederen sinds 9 maart 2005 aan dezelfde lage tarieven geschonken worden.

In Wallonië gelden sinds 23 december 2005 drie tarieven, die met ingang van 19 maart 2014 werden verhoogd tot 3,3% en 5,5%.

In Vlaanderen is sinds 1 januari 2015 de Vlaamse Codex Fiscaliteit (VCF) in werking getreden. Deze codex heeft als gevolg dat men in Vlaanderen niet meer spreekt van 'schenkingsrechten', maar van 'schenkbelasting'. De 'successierechten' worden 'erfbelasting'. Voor Brussel blijven de oude begrippen behouden.

Erfenissen komen te laat, wordt wel eens beweerd. Vandaar dat steeds meer mensen een schenking doen binnen het kader van vermogens- of successieplanning. Bovendien kan een schenking een aardige

belastingbesparing opleveren op het vlak van de successierechten. Wat men tijdens het leven wegschenkt behoort immers niet langer tot de erfenis. Daardoor gelden er lagere belastingtarieven voor de erfgenamen. De notaris is de geknipte persoon om u bij schenkingen te begeleiden. Er komt immers heel wat bij kijken. Schenkingen raken aan het erfrecht en het huwelijksvermogensrecht, materies waarmee de notaris vertrouwd is. Bovendien heeft een schenking tal van fiscale implicaties, zowel op het vlak van de registratiebelasting als de erfbelasting.

In deze brochure overlopen we de belangrijkste burgerrechtelijke en fiscale aspecten van de schenking, zowel van roerende (geld, effecten, kunstvoorwerpen) als van onroerende goederen (huizen, gronden). Wat de fiscale aspecten betreft, beperkt deze brochure zich tot het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Een schenking is onherroepelijk...
dat moet je als schenker steeds in
het achterhoofd houden.

Burgerrechtelijke invalshoek

WAT IS EEN SCHENKING

VRIJGEVIGHEID

Er is maar sprake van een schenking als hij die geeft (de schenker) het inzicht heeft om iemand anders (de begiftigde) te begunstigen. Er moet dus een uitdrukkelijke vrijgevigheidsgedachte aan de basis liggen. In het juridisch jargon noemt men dit de vereiste van de 'animus donandi'. Wie zich op een schenking beroept, zal het bestaan ervan moeten aantonen. Vrijgevigheid wordt nooit vermoed aanwezig te zijn.

DADELIJKE VERARMING

Een schenking veronderstelt tevens dat een element uit het vermogen van de schenker wordt overgedragen naar het vermogen van de begiftigde. Langs de zijde van de schenker moet er een dadelijke verarming zijn die in hoofde van de begiftigde tot een verrijking leidt.

ONDERSCHIED MET TESTAMENT

Een schenking verschilt op dit vlak grondig van het testament. Wie tot vermogensplanning overgaat, moet zich hiervan goed bewust zijn. Een schenking heeft per definitie een onmiddellijk effect. Wat men schenkt, is men kwijt. Men kan er niet meer over beschikken.

Dit nadeel kan deels ondervangen worden door te schenken met voorbehoud van vruchtgebruik. Maar zelfs dan moet men beseffen dat men de eigendom

kwijt is. Bij een testament liggen de zaken anders. Wie een testament maakt, blijft op zijn goederen zitten. Een testament heeft immers geen dadelijk effect, maar heeft pas uitwerking bij de dood van de testamentmaker.

Tot zolang blijft hij heer en meester van zijn goederen.

EENS GEGEVEN, ALTIJD GEGEVEN

Een ander zeer belangrijk kenmerk van de schenking is haar onherroepelijk karakter. Eens een schenking gedaan kan men er in principe niet meer op terugkomen. Wie schenkt moet dit dus weloverwogen en na rijp beraad doen. Er is geen weg terug. Ook hierin verschilt de schenking van het testament. Een testament is immers steeds herroepbaar.

UITZONDERINGEN

Op de principiële onherroepelijkheid van de schenking bestaan wel een aantal uitzonderingen.

- **Tussen echtgenoten**

Schenken tussen echtgenoten zijn steeds eenzijdig herroepbaar door de schenker, tenzij ze in het huwelijkscontract of n.a.v. een wijziging van het huwelijkscontract plaatsvonden.

- **On dankbaarheid**

De onherroepelijkheid van een schenking geldt ook niet ten aanzien van een begiftigde die zich achteraf ondankebaar opstelt.

Opgelet ! er moeten zich dan wel zwaar-wichtige feiten voordoen.

Niet-ervulling van voorwaarden

Wanneer de schenker aan de begiftigde in de schenking bepaalde voorwaarden oplegt (zie verder, schenking onder last) en de begiftigde deze achteraf niet nakomt, dan kan dit eveneens een reden zijn voor de schenker om de schenking te herroepen.

EEN CONTRACT

Een schenking is geen eenzijdig gebeuren van de schenker alleen. Het is een contract en vergt dus de medewerking van minstens één andere contractspartij, de begiftigde. Deze laatste moet de schenking daarom uitdrukkelijk aanvaarden, en wel tijdens het leven van de schenker.

SCHENKING ONDER LAST

De schenker kan aan de schenking bepaalde voorwaarden koppelen. Men spreekt dan van een schenking onder last. Dergelijke last kan bijvoorbeeld bestaan in de verplichting voor de begiftigde om een bepaalde som geld aan een andere persoon te overhandigen. Dit biedt in bepaalde gevallen de mogelijkheid bij schenkingen de gelijkheid onder de kinderen te herstellen. Zo kunnen ouders bv. een bouwgrond schenken voor een waarde van € 150.000 aan hun dochter Ann onder last – in hoofde van Ann – om uit haar eigen financiële middelen een

geldsom van € 75.000 te betalen aan haar enige broer Jan.

De schenker kan bv. ook als voorwaarde opleggen aan de begiftigde dat deze hem zijn leven lang kost en inwoon moet verschaffen of medische zorgen moet toedienen.

In de praktijk komen volgende lasten het meest voor: het voorbehoud van vruchtgebruik, het vervreemdingsverbod (zie verder 'schenken met voorwaarden') en het verbod tot inbreng in de huwelijks-gemeenschap (zie verder 'schenking en huwelijk').

WIE KAN SCHENKEN EN KRIJGEN

BEKWAAMHEID VAN DE SCHENKER

Zoals voor iedere overeenkomst geldt ook voor schenkingen dat de wil van de partij-en, in het bijzonder deze van de schenker, niet aangetast mag zijn door enig gebrek. De instemming tot schenken is slechts geldig als er geen dwaling in het spel is, als ze niet door geweld is afgeperst of door bedrog is verkregen. Om geldig te schenken moet men bovendien op het ogenblik van de schenking gezond van geest zijn. Zijn hierover twijfels, dan kan een medisch getuigschrift dit bevestigen.

De schenker moet juridisch bekwaam zijn om te kunnen geven.

- Een minderjarige kan nooit schenken.

Iemand anders (de ouders, de voogd) kan dit evenmin in zijn plaats doen.

- Een gehuwd persoon kan geen schenking doen van de gezinswoning of het huisraad zonder de instemming van de mede-echtgenoot. Zelfs niet als hij getrouwd is onder scheiding van goederen en deze goederen hem persoonlijk toebehoren. Deze regel geldt overigens ook voor de wettelijk samenwonende die een verklaring van samenwoning heeft afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gezamenlijke woonplaats. Een gehuwd persoon kan bovendien ook enkel die schenkingen doen die de belangen van het gezin niet in gevaar brengen.
- Wie gehuwd is onder een stelsel van gemeenschap van goederen en goederen wenst te schenken die behoren tot de huwelijksgemeenschap, heeft ook steeds de instemming van zijn huwelijkspartner nodig.

BEKWAAMHEID VAN DE BEGIFTIGDE

Ook de begiftigde moet juridisch bekwaam zijn om te ontvangen. Schenken aan een minderjarige is mogelijk. Of het in alle omstandigheden opportuun is dit te doen, is uiteraard een andere zaak. Een minderjarige is handelingsonbekwaam. Iemand anders moet dus in zijn plaats de schenking aanvaarden. Gebeurt de schenking door de beide

ouders samen dan kunnen de grootouders in naam van de minderjarige aanvaarden. Gebeurt de schenking door slechts een van de ouders dan kan de andere ouder de schenking voor rekening van het minderjarig kind aanvaarden. Gebeurt de schenking door een derde (en zijn beide ouders van de minderjarige of een van hen nog in leven) dan kan een van de ouders namens het kind de schenking aanvaarden. Gebeurt de schenking door een derde en zijn de beide ouders van het minderjarig kind overleden, dan is de voogdij opengevallen en moet de voogd de machtiging van de rechtbank bekomen om namens de minderjarige de schenking te aanvaarden.

Het gebeurt dat een meerderjarig persoon onder een bijzonder juridisch beschermingsstatuut is geplaatst (bv. mentaal mindervaliden). Ook dan moeten vaak bijzondere regels in acht genomen worden om aan dergelijke personen schenkingen te kunnen doen.

Ook bij een schenking aan bepaalde rechtspersonen zijn soms bijkomende formaliteiten noodzakelijk. Iedere schenking – uitgezonderd handgiften – waarvan de waarde € 100.000 overstijgt en die gedaan wordt in het voordeel van een VZW of een stichting, vereist de machtiging van de minister van Justitie.

SCHENKING VIA NOTARIS

NOTARIELE AKTE VERPLICHT

Ons Burgerlijk Wetboek schrijft voor dat in principe iedere schenking, zowel van roerende als van onroerende goederen, verplicht via notariële akte moet gebeuren.

Waarom? Schenkingen zijn geen alledaagse handelingen. De wetgever wou dat de kandidaat-schenker bij deze belangrijke daad in zijn leven - die verregaande gevolgen kan hebben voor zijn vermogen - wordt bijgestaan door een onpartijdig raadsman in de figuur van de notaris. Een schenking heeft bovendien gevolgen naar het erfrecht en huwelijksvermogensrecht toe zodat de notaris - specialist in deze materies - de juiste persoon is om de burger hierin met raad en daad bij te staan.

Een miskenning van dit vormvoorschrift wordt zwaar afgestraft. Wie goederen wegschenkt via onderhandse akte doet in feite een nietige schenking. Gelukkig loopt het niet altijd zo een vaart. Een aantal zogenaamde 'alternatieve' schenkingstechnieken - die geen notariële tussenkomst vereisen - worden in ons recht toegelaten.

STAAT VAN SCHATTING

Wie roerende goederen (zoals geld, effecten, kunstvoorwerpen, enzovoort) schenkt moet rekening houden met een bijkomend wetsvoorschrift, dat eveneens op straffe van nietigheid is voorgeschreven. Bij de notariële schenkingsakte moet verplicht een 'staat van schatting'

gevoegd worden. Dit is een document waarin de partijen op expliciete wijze de waarde opgeven van de geschonken goederen. Gaat het om aandelen van een vennootschap die geschonken worden dan is het raadzaam dat een economisch expert, zoals de accountant of bedrijfs-revisor, wordt ingeschakeld om tot deze waardebepaling over te gaan.

ALTERNATIEVE SCHENKINGSTECHNIEKEN

De schenking via notariële akte wordt een rechtstreekse schenking genoemd. Hoewel de notariële akte in principe op straffe van nietigheid is voorgeschreven, worden in ons recht ook een aantal alternatieve schenkingstechnieken voor roerende goederen aanvaard. Onroerende goederen moeten steeds via notaris geschonken worden.

In de praktijk wordt soms toevlucht gezocht tot een van deze technieken met het oog op belastingbesparing.

Op deze alternatieve methodes drukken immers in principe geen belastingen (schenkelbelasting). Toch is voorzichtigheid geboden. Uit de rechtspraak blijkt dat het vooral deze technieken zijn die vaak aanleiding geven tot juridische discussies achteraf. Bovendien misloopt de schenker in bepaalde gevallen het beoogde effect, namelijk belastingbesparing. Wanneer de schenker binnen de drie jaar na de schenking overlijdt, dan moet er op de geschonken goederen toch nog erfbelasting betaald worden, wat in principe niet het geval is bij een notariële schenking.

We overlopen hieronder in het kort de belangrijkste alternatieve technieken.

Een gouden raad ...

Wanneer u overweegt een van de onderstaande schenkingstechnieken toe te passen, is het raadzaam dit vooraf even met uw notaris te bespreken. Het gaat soms immers om zeer complexe methoden, zodat de kleinste misstap aanleiding kan geven tot latere juridische betwistingen of fiscaal onheil!

DE HANDGIFT

Een handgift is een vormvrije schenking die geldig tot stand komt door de materiële overhandiging van het geschonken goed door de schenker aan de begiftigde.

Let op: omdat voor dit type van schenking de materiële overdracht zo cruciaal is, kunnen enkel bepaalde goederen het voorwerp van een handgift uitmaken.

Komen hiervoor in aanmerking: cash geld, meubilair, juwelen, kunstvoorwerpen, ... Met andere woorden enkel welbepaalde materiële roerende goederen. Zo kunnen bv. aandelen op naam van een vennootschap nooit het voorwerp van een handgift uitmaken.

Strikt gezien is de opmaak van een schriftelijk document niet noodzakelijk bij handgift.

Deze komt immers juridisch perfect rechtsgeldig tot stand door de loutere materiële overhandiging. In de praktijk is het wel aan te raden om een geschreven bewijs van de handgift te creëren.

Het gebeurt vaak dat, na de dood van de schenker, de erfgenamen zich keren tegen de begunstigde van de handgift en juridische gevechten voeren voor de rechtbank. Ze gaan ervan uit dat de begunstigde de goederen niet geschonken heeft gekregen maar wel op sluike, onrechtmatige wijze afhandig heeft gemaakt van de overledene tijdens diens leven. Om dit te vermijden is het raadzaam toch een geschreven document van de handgift op te stellen. Uw notaris kan u hierbij helpen!

Opmaak van een geschrift ook fiscaal van belang

De opmaak van geschreven handgiftdocumenten kan ook vanuit fiscaal oogpunt van belang zijn. Het kan toelaten te bewijzen dat de handgift meer dan drie jaar voor het overlijden plaatsvond, waardoor men geen erfbelasting moet betalen (zie verder 'de belastingvrije schenking binnen drie jaar voor overlijden'). Bovendien kunnen de handgiftdocumenten bij een plotse ziekte van de schenker binnen de drie jaar na de handgift gebruikt worden om nog snel de lage schenkbelasting op roerende goederen te vereffenen en zo uit de hogere successietarieven te blijven (zie verder 'de schenkbelasting').

DE VERMOMDE SCHENKING

Een vermomde schenking is een schenking die wordt verwezenlijkt onder de vorm van een ander contract dat niet weergeeft wat de ware bedoelingen van de partijen zijn. Een andere contractvorm wordt als het ware als masker

naar de buitenwereld toe gebruikt om een schenking die er achter schuil gaat te vermommen. In het geheim spreken de contracts- partijen onder mekaar af dat ze in werkelijkheid een schenking beogen, maar de buitenwereld ziet iets totaal anders.

Men voelt zo aan dat dergelijke technieken zich in de grijze zone bevinden van wat mag en niet mag. Bedrog en veinzerij zijn hier nooit ver af. De notaris kan hier uiteraard niet aan meewerken. Wij raden aan om de techniek van de vermomde schenking niet te gebruiken. Achteraf kan deze zuur opbreken en tot juridische conflicten leiden.

DE ONRECHTSTREEKSE SCHENKING

Bij een onrechtstreekse schenking gebruikt de schenker ook een ander soort contract dan een openlijke schenking. Het vermogen van de schenker verschuift naar dat van de begiftigde, zonder de zaken naar de buitenwereld toe anders voor te stellen dan ze in werkelijkheid zijn. Men gebruikt daarbij een neutrale en autonome rechtsfiguur, waarmee bedoeld wordt een handeling waaruit niet meteen afgeleid kan worden of de eigendomsoverdracht die ze teweegbrengt als een schenking bedoeld is of niet.

Het schoolvoorbeeld is het afsluiten van een levensverzekeringscontract met een derde persoon (degene die men wil begiftigen) als begunstigde. Een ander voorbeeld is de kwijtschelding van schuld.

DE BANKGIFT

In de bankwereld wordt de zogenaamde 'bankgift' fel gepromoot. Waarin verschilt de bankgift van een handgift? Een echte handgift van geld voltrekt zich als volgt: de schenker haalt een geldsom van zijn rekening af, overhandigt de begiftigde de som geld waarna de begiftigde de ont- vangen som op zijn rekening plaatst. Bij een bankgift daarentegen wordt het geld eenvoudigweg via overschrijving van de bankrekening van de schenker overgeschreven naar de bankrekening van de begiftigde. Een zuivere bancaire transactie dus.

Het gaat om een geldige onrechtstreekse schenking als uit de feiten blijkt dat de bankoverschrijving gepaard ging met een begiftigingsinzicht. Toch moet men er bij de bankgift voor opletten om niet in het vaarwater te komen van een nietige rechtstreekse schenking. Laat u daarom ook bij een bankgift adviseren door uw notaris!

SCHENKEN MET VOORWAARDEN

Men kan zuiver en eenvoudig schenken, dus zonder aan de begiftigde bepaalde lasten of voorwaarden op te leggen.

In de notariële praktijk wordt evenwel vaak geschonken onder voorwaarden. Motieven van diverse aard verantwoord in sommige gevallen inderdaad het begeleiden van de schenking met welbepaalde modaliteiten. Zo zijn sommige schenkers bang 'zich uit te kleden voor het slapengaan'. Ze wensen daarom een controle en vooral inkomstenbehoud te organiseren m.b.t. de weggeschonken goederen. Anderen willen de begiftigde

beschermen tegen zichzelf (bv. verspillucht).

Bij het uitwerken van schenkingsvoorwaarden kan de notaris vele kanten op. Er is wel voor elk wat wils en schenkingen kunnen perfect op maat gemaakt worden.

We beperken ons hieronder tot de bespreking van het voorbehoud van vruchtgebruik en het vervreemdingsverbod.

SCHENKING MET VOORBEHOUD VAN VRUCHTGEBRUIK

Er wordt in de praktijk zeer vaak geschonken met voorbehoud van vruchtgebruik.

De begiftigde ontvangt in dat geval het geschonken goed slechts in blote eigendom. Een notariële schenking kan perfect met voorbehoud van vruchtgebruik. Een handgift met voorbehoud van vruchtgebruik is niet mogelijk. Omtrent de mogelijkheid van een bankgift met voorbehoud van vruchtgebruik bestaat discussie waardoor men dit best vermijdt.

Het vruchtgebruik blijft levenslang bij de schenker. Pas bij zijn dood voegt het zich automatisch bij de blote eigendom zodat de begiftigde op dat ogenblik volle eigenaar wordt.

Het uitdoven van het vruchtgebruik in hoofde van de schenker op het ogenblik van zijn overlijden geeft in principe geen aanleiding tot de heffing van

erfbelasting. Hierop bestaan evenwel uitzonderingen.

Welke voordelen biedt een voorbehoud van vruchtgebruik de schenker concreet? De vruchtgebruiker heeft het recht om de zaak waarop het vruchtgebruik betrekking heeft te gebruiken en om er genot van te hebben. Hij of zij heeft eveneens het recht om er de vruchten van op te strijken, dit zijn bv. de huurinkomsten van een onroerend goed, interesten van spaartegoeden en kapitalen, dividenden en opbrengsten van aandelen en effectenportefeuilles, enz. Schenken met voorbehoud van vruchtgebruik laat de schenker dus toe een zeker inkomstenbehoud te organiseren.

De vruchtgebruiker beschikt tevens over een beheersrecht over de goederen waarop het vruchtgebruik slaat.

De blote eigenaar is weliswaar eigenaar maar beschikt over een eigendomsrecht dat van zijn belangrijkste attributen is ontdaan (genot en gebruik). Hij kan de zaak - voorwerp van het vruchtgebruik - nog wel verkopen, wegschenken of in hypotheek geven (althans voor zover hem dat niet uitdrukkelijk in de schenkingsakte verboden is). Hij kan dit echter alleen doen voor wat de blote eigendom betreft. Komt de zaak dus in handen van een ander persoon ingevolge verkoop of schenking dan moet die andere persoon, de nieuwe blote eigenaar, het vruchtgebruik verder dulden en respecteren tot dit afloopt. Volle eigendom kan maar verkocht of

geschonken worden door de blote eigenaar mits toestemming van de vruchtgebruiker. De vruchtgebruiker moet dan zijn vruchtgebruik mee verkopen of wegschenken (tenminste als hij dat wil).

Vruchtgebruik kan voorbehouden worden zowel bij schenking van roerende goederen (effecten, een spaarboekje, meubilair, een boot, een wagen, een kunstverzameling) als bij schenking van onroerende goederen (huizen, appartementen, gronden enz.).

Kan schenken met voorbehoud van vruchtgebruik ook resulteren in het behoud van controle? Dit is automatisch voor een stuk reeds zo door het feit dat de vruchtgebruiker over een beheersrecht beschikt (zie hoger). Schenkt men bedrijfsaandelen (bv. van een nv of bvba) dan kan mits een gepaste statutaire clausule via schenking met voorbehoud van vruchtgebruik op de geschonken aandelen ook het behoud van stemrecht over deze aandelen georganiseerd worden en zodoende de controle over het bedrijf zelf.

Opgelet ! niet alle schenkingen kunnen met voorbehoud van vruchtgebruik plaatsvinden. Dit is perfect mogelijk wanneer er geschonken wordt ten overstaan van een notaris, dus bij notariële akte. Een handgift daarentegen, met voorbehoud van vruchtgebruik, is ongeldig!

SCHENKING MET VERVREEMDINGSVERBOD

Wie vreest dat de begiftigde van een geldsom of van bepaalde waardevolle goederen het spreekwoordelijk 'gat in de hand heeft' of door de onverwachte rijkdom naast zijn schoenen begint te lopen en onbezonnen uitgaven zal doen, kan een stok in de wielen steken door in de notariële schenkingsakte een vervreemdingsverbod in te lassen.

Vermits door dergelijk verbod het principe van het vrij handelsverkeer van goederen op de helling wordt gezet, moet hierbij enige terughoudendheid aan de dag gelegd worden. Daarom duldt onze rechtspraak dergelijk vervreemdingsverbod enkel als twee voorwaarden gerespecteerd worden:

- het moet beperkt zijn in de tijd en
- het moet een rechtmatig belang dienen.

Zo wordt aanvaard dat een vervreemdingsverbod dat ingebakken zit in een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik geldig is, omdat het beperkt is in de tijd, nl. het leven van de schenker en een rechtmatig belang dient, nl. het rustig genot van de schenker die niet plots geconfronteerd wenst te worden met een wildvreemde blote eigenaar.

Ook een verbod tot vervreemden gekoppeld aan een schenking van familiesouvenirs lijkt aanvaard te worden.

Wordt eveneens als een rechtmatig belang aanzien: de situatie waarbij een geschonken onroerend goed paalt aan een eigen erf van de schenker die het ongestoord bezit van dit laatste wenst te behouden. Ook dan is een in de tijd beperkt vervreemdingsverbod verdedigbaar.

De eindtermijn van het vervreemdingsverbod koppelen aan het overlijden van de schenker wordt doorgaans als een correcte beperking in de tijd beschouwd. Omgekeerd echter zal het beding dat de onvervreemdbaarheid het hele leven lang van de begiftigde moet duren, niet geldig zijn.

SCHENKING EN HUWELIJK

Nogal wat mensen maken zich zorgen over het lot van de aan hun gehuwd kind geschonken goederen wanneer het tot een echtscheiding met de schoon-zoon of -dochter zou komen. Is deze vrees terecht?

In principe valt de schenking aan het gehuwd kind in zijn 'eigen' vermogen en niet in de huwelijksgemeenschap, tenzij er uiteraard uitdrukkelijk geschonken is aan het kind en het schoonkind tegelijk. (Maar dit komt in de praktijk niet voor, want fiscaal valt dit duur uit).

Indien het kind gehuwd is onder het wettelijk stelsel, dan is er in eerste instantie geen enkel probleem. De eigen goederen - waaronder dus de geschonken goederen - blijven behouden door de begiftigde in geval van echtscheiding.

Is de begiftigde gehuwd onder algehele gemeenschap, dan liggen de zaken anders. Alles valt dan noodgedwongen in de gemeenschap bij ontstentenis aan eigen vermogens. Toch is het mogelijk een schenking te doen aan een persoon gehuwd onder algehele gemeenschap met uitdrukkelijk beding dat het goed hem eigen moet blijven.

Er is ook geen probleem wanneer de begiftigde gehuwd is onder scheiding van goederen. In dat geval komt de schenking altijd in het eigen vermogen van het begiftigde kind, bij gebrek aan enige huwelijksgemeenschap.

Waar wringt het schoentje dan?

Het probleem zit hem in het feit dat het gehuwd begiftigde kind op een gegeven ogenblik kan beslissen een wijziging door te voeren van zijn huwelijksstelsel. Het kan er bijvoorbeeld voor kiezen om het geschonken goed in de huwelijks-gemeenschap in te brengen of kiezen om over te schakelen van een scheiding van goederen naar een gemeenschapsstelsel met inbreng van het geschonken goed in de gemeenschap. Bij een eventuele echtscheiding wordt dan in principe de huwelijksgemeenschap in helften verdeeld.

Dit kan opgevangen worden door in de schenkingsakte een formeel verbod in te lassen tot latere inbreng in de huwelijksgemeenschap. Dergelijke zogenaamde uitsluitingsclausule wordt in het Belgisch recht aanvaard.

Eigenlijk komt het neer op een vreemdingsverbod onder afgezwakte vorm. Het verbod is hier niet beperkt in de tijd, maar eerder selectief van aard. Men focust op bepaalde personen (met name de schoonfamilie) aan wie niet overgedragen mag worden.

WAT ALS DE BEGIFTIGDE STERFT VOOR DE SCHENKER

Je schenkt iets aan je kind en door ziekte of ongeval komt de begiftigde voor jou te overlijden. Wat gebeurt er dan?

De wetgever heeft met deze tragische mogelijkheid rekening gehouden en

voorziet in het principe van de wettelijke terugkeer. In dat geval zijn het de ouders-schenkers, met uitsluiting van alle anderen, die de goederen die door hen zelf geschonken zijn aan hun kind dat zonder nakomeling voor hen is komen te overlijden, zullen erven. Men noemt hen de 'anomale erfopvolgers'.

De geschonken goederen komen dus automatisch en krachtens de wet naar de ouders terug als het begiftigde kind voor de ouders overlijdt.

Voorwaarde is wel dat het begiftigde kind zelf geen kinderen nalaat. Is dat wel het geval, dan blijft het door de ouders geschonken goed gewoon in de erfenis van het kind en zal het volgens de normale regels geërfd worden door de erfgenamen van het begiftigde kind (de kleinkinderen dus).

Sinds 2014 moeten de ouders die het aldus teruggeschonken onroerend goed terugverwerven uit de erfenis van hun eigen kind geen erfbelasting meer betalen. De wetgever heeft dus een einde gesteld aan het fiscaal leed, dat zich nestelde bovenop het menselijk leed dat een vooroverlijden van een kind veroorzaakt. Aan die vrijstelling zijn wel een paar voorwaarden verbonden:

- Ten eerste geldt de vrijstelling enkel voor de ascendenten (de ouders).
- De goederen moeten zich, zoals eerder aangegeven, nog in natura in de nalatenschap bevinden en de erflater (het kind in dit geval) moet

kinderloos vooroverleden zijn.

- Ten slotte moet in de aangifte van nalatenschap uitdrukkelijk om de vrijstelling verzocht worden.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid om in de schenkingsakte een conventioneel beding van terugkeer in te bouwen. Het komt er op neer dat men hetzelfde realiseert als wat de wetgever wettelijk heeft geregeld - met name terugkeer van het geschonken goed naar de schenker - maar dan op een contractuele basis, namelijk door een expliciete clausule in die zin in de schenkingsakte in te lassen. Ook hier zal er geen erfbelasting betaald moeten worden. Ons Burgerlijk Wetboek laat dit uitdrukkelijk toe en stelt dat de schenker ten aanzien van de geschonken goederen het recht van terugkeer kan bedingen. Hetzij in het geval van vooroverlijden van de begiftigde alleen, hetzij in het geval van vooroverlijden van de begiftigde en zijn afstammelingen. Dergelijke clausule wordt niet strijdig geacht met het principe van de onherroepelijkheid van de schenking.

Het is nuttig om een beding van conventionele terugkeer te voorzien, met name in het geval er niet aan de voorwaarden voor de wettelijke terugkeer voldaan zou zijn. Dit kan bijvoorbeeld zijn omdat het goed zich niet meer in natura in de nalatenschap bevindt of omdat het kind zelf niet kinderloos overlijdt.

Opgelet! Heel vaak worden conventionele bedingen van terugkeer “optioneel” gemaakt. Dan kan de ouder zelf kiezen of hij het goed terugneemt of niet.

Voor roerende schenkingen gebeurt dat belastingvrij, maar voor onroerende schenkingen bestaat de kans op betalen van registratierechten. De fiscus ziet de terugkeer van een onroerend goed in het vermogen van de schenkende ouder immers als een overdracht...

SCHENKING EN ERFENIS

In welke mate heeft een schenking door de ouders tijdens hun leven gedaan aan een of meerdere van hun kinderen, achteraf gevolgen op de erfrechten van deze kinderen en de vereffening-verdeling van de ouderlijke erfenis?

Dit zal afhangen van de manier waarop de schenker aan zijn toekomstige erfgenaam heeft geschonken.

Opgelet ! De hervorming van 1 september 2018 heeft de regels met betrekking tot de invloed van schenkingen op erfenissen grondig veranderd.

Men kan op twee manieren aan een erfgenaam schenken: **‘buiten erfdeel’** of **‘op voorschot van erfenis’**.

In ons recht bestaat een vermoeden dat iedere schenking op voorschot van erfenis is. Wil men een schenking buiten erfdeel doen, dan moet men dit expliciet zeggen.

Noteer dat wanneer men schenkt aan een derde, d.i. een niet-erfgenaam, de schenking steeds buiten erfdeel is.

Doet de schenker een gift **buiten erfdeel** dan heeft hij de bedoeling om de begiftigde erfgenaam reeds tijdens zijn leven en op definitieve wijze een extraatje te gunnen, bovenop het normale erfdeel dat de begunstigde later bij het overlijden van de schenker nog zal krijgen. Dergelijke gift moet binnen de perken van het beschikbaar deel blijven en wordt daarop dan ook aangerekend. Het beschikbaar deel is het deel van het vermogen waarover de overledene vrij mag beschikken in het voordeel van wie hij wenst. De grootte varieert naargelang wie de erfgenamen zijn en met hoeveel ze zijn.

Sinds 1 september 2018 is het beschikbaar deel altijd gelijk aan de helft van het vermogen, ongeacht het aantal kinderen.

Is door de gift de reserve van de reservataire aangetast dan moet inkorting plaatsvinden.

De reserve is het wettelijk erfdeel dat bepaalde in de wet opgesomde erfgenamen nooit kan ontnomen worden. Ook dit verschilt van geval tot geval. Informeer u hierover bij uw notaris.

Inkorting

De inkorting van een schenking gebeurt in waarde zodra een vordering daartoe door de benadeelde erfgenaam wordt ingesteld. De schenking wordt dan verre-

kend ten belope van het deel dat het beschikbaar deel van de erfenis overtreft. De inkorting in waarde gebeurt dus aan de hand van de betaling van een vergoeding aan de reservataire erfgenamen. Indien de schuldenaar van de inkorting een erfgenaam is, wordt de vergoeding "betaald" door mindere ontvangst.

Om uit te maken of het beschikbaar deel is overtroffen (en de reserve dus is aangetast), zal worden overgegaan tot de samenstelling van de zogenaamde "fictieve massa", dit is de som van alle erfgoederen die de overledene nog achterlaat, vermeerderd met alle schenkingen die hij tijdens zijn leven deed.

Sinds 1 september 2018 worden inkorting en "in waarde" berekend. De begiftigde kan dus altijd zijn geschonken goed behouden, maar er zal een verrekening plaatsvinden. De mindere ontvangst is de regel.

Men kan ook een schenking doen als **voorschot op het erfdeel**. De schenker heeft dan niet het inzicht de begiftigde meer te geven dan zijn andere erfgenamen. Hij ziet de schenking louter als een voorschot op het erfdeel van de betrokken begunstigde. Schenkt hij op die manier, dan is het de wens van de schenker om de gelijkheid tussen al zijn erfgenamen te behouden. Alle erfgenamen zullen uiteindelijk een gelijk aandeel erven, maar de begiftigde krijgt op voorhand een welbepaald goed en heeft hiervan dus een soort vooruitgeschoven genotsrecht. Men wil de begiftigde in feite slechts een tijdelijk voordeel verschaffen.

Het herstel van de gelijkheid onder de erfgenamen vindt bij dergelijke giften plaats op het moment van het overlijden van de schenker en meer bepaald door de techniek van de inbreng. Giften op voorschot van erfenis worden om die reden in principe niet aangerekend op het beschikbaar deel.

Inbreng

Inbreng betekent dat het geschonken goed moet terugkeren naar de erf-massa waar het onder de erfgenamen verdeeld zal worden. Alleen mede-erfgenamen kunnen van elkaar inbreng vorderen.

Sinds 1 september 2018 gebeurt de inbreng eveneens in waarde of met andere woorden door mindere ontvangst. De waarde van het goed op het ogenblik van het openvallen van de nalatenschap is dan verschuldigd. Dit geldt vandaag voor zowel roerende als onroerende goederen.

De begiftigde mag het goed dus behouden, maar de andere erfgenamen nemen vóór de verdeling van de erfenis andere goederen vooraf daaruit ter waarde van de schenking zodat alle erfgenamen terug op gelijke voet komen te staan. Dit geldt zowel voor onroerende als voor roerende goederen.

Men houdt hierbij rekening met de waarde van het geschonken roerend goed ten tijde van de schenking, geïndexeerd tot op het moment van het overlijden van de schenker.

Sinds 1 september 2018 gebeurt de inbreng en inkorting van schenkingen in waarde en niet meer in natura. Dit geeft behoorlijk meer zekerheid voor de begiftigden van schenkingen...

Een kind dat bv. een woning geschonken heeft gekregen van zijn ouders, hoeft niet te vrezen dat hij de woning “in natura” moet inbrengen (wat tot grote praktische problemen kan leiden). Hij of zij mag gewoon in de woning blijven wonen en de waarde van het geschonken goed verrekenen met zijn erfdeel.

De schenking en de fiscus

SCHENKBELASTING

Registratieplicht

De schenking van in België gelegen onroerende goederen dient steeds voor een notaris te gebeuren. De notaris is verplicht om de akte binnen de vijftien dagen te laten registreren. Op dat ogenblik moet een belasting betaald worden, de schenkelasting genaamd. Dit is ook het geval indien u roerende goederen schenkt bij authentieke akte voor een Belgische notaris.

Schenkt u roerende goederen en opteert u voor een alternatieve schenkingsvorm zoals een handgift, een vermomde of onrechtstreekse schenking dan is de registratie in België niet verplicht. Dergelijke alternatieve, belastingvrije schenking kan evenwel fiscaal nadelig uitdraaien op het vlak van de erfbelasting wanneer de schenker komt te overlijden binnen de drie jaar na de schenking. Bovendien is het bij de toepassing van sommige van deze alternatieve technieken niet mogelijk om bepaalde modaliteiten (voorwaarden) aan de schenking te koppelen.

Regionale verschillen

Ieder gewest heft zijn eigen schenkingsrechten. Dit heeft tot gevolg dat het tarief van de schenkingsrechten verschillend is in het Vlaams, Brussels en Waals Gewest. Om te weten in welk geval welke fiscale regels en tarieven moeten worden toege-

past, heeft de wetgever een zogenaamd lokalisatiecriterium uitgedokterd. Dit criterium bepaalt welk gewestelijk fiscaal regime toepasselijk is. Het wordt hier herhaald dat dit onderdeel van de brochure enkel betrekking heeft op schenkingen die belast worden in het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De (fiscale) woonplaats van de schenker is het enige relevante criterium. Tenminste als de schenker een rijksinwoner is (in België zijn gebruikelijke woonplaats heeft). Is de schenker een niet-rijksinwoner dan gelden andere regels. Informeer u daarom bij uw notaris.

VOORBEELD

Jan woont in Brugge en schenkt zijn effectenportefeuille aan zijn zoon Bert. De schenkelasting is van toepassing. Of: Jeanne woont in Evere en schenkt haar appartement te Oostduinkerke aan haar neef Robert. De Brusselse schenkingsrechten zijn van toepassing.

De plaats waar de notaris die de schenkingsakte zal tekenen, kantoor houdt, speelt geen enkele rol. De woonplaats van de begiftigde is evenmin van belang. Ook de plaats van ligging van het geschonken roerend of onroerend goed is irrelevant.

De fiscale woonplaats van de schenker wordt beoordeeld in een tijdskader van

vijf jaar voorafgaand aan de schenking. Was de schenker in de vijf jaar voorafgaand de schenking woonachtig in meerdere gewesten, dan zal men kijken naar het gewest waar hij het langst gewoond heeft.

VOORBEELD

Herman doet een schenking. Hij woont op dat moment in Ukkel. In de vijf jaar voorafgaand aan de schenking woonde hij gedurende de twee laatste jaren in Ukkel (Brussels Gewest) en de voorgaande drie jaren in Dilbeek (Vlaams Gewest).

De Vlaamse schenkbelasting is op deze schenking van toepassing.

SCHENKINGSTARIEVEN

Tarief Vlaams Gewest

In Vlaanderen worden er verschillende schenkingstarieven gehanteerd voor de schenking van roerende en onroerende goederen.

Samenwonenden genieten dezelfde schenkingstarieven als deze tussen gehuwden.

Onder samenwonenden worden zowel de wettelijk samenwonenden verstaan (zij die een officiële verklaring van samenwoning hebben afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van hun woonplaats) als de feitelijk samenwonenden. Men is feitelijk samenwonend als men kan aantonen dat men op de dag van de

schenking ten minste één jaar ononderbroken met de schenker samenwoonde en er een gemeenschappelijke huishouding mee voert, waarbij het uittreksel uit het bevolkingsregister terzake als een weerlegbaar vermoeden geldt.

De huidige geldende tarieven - lees: per 1 september 2018 voor de schenking van **onroerende goederen** in Vlaanderen, zien er als volgt uit:

Vlaams Gewest in rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden	
Schijf van het schenkteel	Tarief
€ 0 tot 150.000	3%
€ 150.000,01 tot 250.000	9%
€ 250.000,01 tot 450.000	18%
Boven € 450.000	27%

Tussen alle andere personen

Vlaams Gewest Anderen	
Schijf van het schenkdeel	Tarief
€ 0 tot 150.000	10%
€ 150.000,01 tot 250.000	20%
€ 250.000,01 tot 450.000	30%
Boven € 450.000	40%

De schenkbelastingen zijn, zo blijkt uit de bovenstaande tabellen, evenredige progressieve rechten die verschillen naar de graad van bloedverwantschap die bestaat tussen de schenker en de begiftigde. Beoogd is de wettige bloedverwantschap, dit is verwantschap door geboorte.

Is er geen bloedverwantschap dan wordt de schenking belast volgens het tarief 'tussen alle andere personen'.

Opgelet! Aanverwantschap, dit is verwantschap door huwelijk, zoals stiefkinderen, vallen vandaag onder dezelfde tarieven als de aanverwanten in rechte lijn. Dezelfde gelijkschakeling geldt voor kinderen van samenwonende partners en zorgkinderen.

De huidige geldende tarieven - lees: per 1 september 2018 - voor de schenking van **roerende goederen** in Vlaanderen, zien er als volgt uit:

Vlaams Gewest	
Rechte lijn, echtgenoten, of samenwonenden	3%
Anderen	7%

Merk op dat de schenkingstarieven voor roerende goederen 'vlakke' tarieven zijn en dus van toepassing zijn ongeacht de waarde van het geschonken roerend goed!

Tarief Brussels Gewest

Brussel hanteert, net zoals Vlaanderen, zijn eigen schenkingstarieven. Verschillende schenkingstarieven worden toegepast voor de schenking van roerende en onroerende goederen.

In Brussel kunnen de samenwonenden onder bepaalde voorwaarden ook genieten van dezelfde tarieven als deze die gelden tussen echtgenoten.

Komen daarvoor in aanmerking de wettelijk samenwonenden. Dit betekent dat men een verklaring van wettelijke samenwoning moet afleggen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeenschappelijke woonplaats. Anders dan in Vlaanderen vallen in Brussel de feitelijk samenwonenden dus uit de boot! Zij

worden bij schenking nog steeds belast aan het tarief 'vreemden'.

De huidige geldende tarieven - lees: per 1 september 2018 - voor de schenking van **onroerende goederen** in Brussel, zien er als volgt uit:

Brussels Gewest in rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden	
Schijf van het schenkdeel	Tarief
€ 0 tot 150.000	3%
€ 150.000,01 tot 250.000	9%
€ 250.000,01 tot 450.000	18%
Boven € 450.000	27%

Tussen alle andere personen

Brussels Gewest Anderen	
Schijf van het schenkdeel	Tarief
€ 0 tot 150.000	10%
€ 150.000,01 tot 250.000	20%
€ 250.000,01 tot 450.000	30%
Boven € 450.000	40%

De opmerking die we hiervoor formuleerden bij de bespreking van de Vlaamse onroerende schenking inzake de progressiviteit van de successietarieven in

functie van de bloedverwantschap tussen schenker en begiftigde, geldt hier ook.

De huidige geldende tarieven - lees: per 1 september 2018 - voor de schenking van **roerende goederen** in Brussel, zien er als volgt uit:

Brussels Gewest	
Rechte lijn, echtgenoten, of samenwonenden	3%
Anderen	7%

Merk op dat de schenkingstarieven voor roerende goederen 'vlakke' tarieven zijn en dus van toepassing zijn ongeacht de waarde van het geschonken roerend goed!

VERLAAGDE GUNSTTARIEF VLAANDEREN

Bouwgrond

Zowel Vlaanderen als Brussel kent een aantal uitzonderingsregimes waarbij onder bepaalde voorwaarden van een verlaagde schenkbelasting (of schenkingsrecht voor Brussel) genoten kan worden. In Vlaanderen kan bouwgrond (tijdelijk) tegen verlaagd tarief geschonken worden en in Brussel de gezinswoning (permanent). In beide gewesten geldt bovendien - weliswaar onder andere toepassingsvoorwaarden - een fiscaal interessant regime voor de bedrijfsschenking. Bovendien geldt in Vlaanderen een

verlaagd tarief (door teruggave) voor schenkingen van onroerende goederen die gerenoveerd of langdurig verhuurd worden (verhuring voor minimum 9 jaar).

Voor de schenkingen van bouwgrond kan men kiezen om geen gebruik te maken van de bijzondere verlaagde tarieven en te schenken aan het gewoon tarief voor onroerende schenkingen.

In Vlaanderen geldt tot 31 december 2019 een verlaagd schenkingstarief voor de schenking van bouwgrond.

Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen enerzijds schenkingen in rechte lijn en tussen echtgenoten/samenwonenden en anderzijds aan andere personen.

De volgende tariefstructuur is van toepassing:

Gedeelte van de schenking van euro tot inbegrepen euro	Rechte lijn, tussen echtgenoten en samenwonenden
0 - 12.500	1%
12.500,01 - 25.000	2%
25.000,01 - 50.000	3%
50.000,01 - 100.000	5%
100.000,01 - 150.000	8%

150.000,01 - 200.000	14%
200.000,01 - 250.000	18%
250.000,01 - 500.000	24%
Boven € 500.000	30%

Onder 'schenkingen aan andere personen' dient begrepen te worden:

- schenkingen tussen broers en zussen
- schenkingen tussen ooms of tantes en neven of nichten
- schenkingen tussen alle andere personen

Tot € 150.000 worden de normale schenkingstarieven teruggebracht tot een vlak tarief van 10%. **Vanaf € 150.000,01 tot € 175.000** geldt een tarief van 50% (broers en zussen), 55% (ooms, tantes, neven, nichten) en 65% (anderen).

Zit je boven de € 175.000, dan geldt een tarief van 65% (broers en zussen), 70% (ooms, tantes, neven, nichten) en 80% (anderen).

In een tabel weergegeven geeft dit het volgende:

Gedeelte van de schenking van euro tot inbegrepen euro	Tussen broers en zussen	Tussen ooms of tantes en neven of nichten	Tussen alle andere personen
0 - 150.000	10%	10%	10%
150.000,01 - 175.000	50%	55%	65%
Boven € 175.000	65%	70%	80%

Voorwaarden

Om tegen de voormelde gunsttarieven bouwgrond te kunnen schenken moet aan een aantal voorwaarden voldaan worden.

- De schenking moet een perceel grond tot voorwerp hebben dat volgens de stedenbouwkundige voorschriften bestemd is voor woningbouw (de notaris moet dit ook uitdrukkelijk vermelden in de schenkingsakte);
- De begiftigde moet zich engageren binnen de vijf jaar na het verlijden van de schenkingsakte de grond te bewonen en er zijn hoofdverblijfplaats van te maken. Er moet dus effectief sprake zijn van een bouw op de grond.
- De maatregel is beperkt tot het Vlaams Gewest.
- De schenker moet niet noodzakelijk al zijn rechten in de grond wegschenken (ook de schenking van bijvoorbeeld een onverdeelde helft is mogelijk aan gunsttarief).

Van toepassing op akten verleden tussen

1 januari 2003 en 31 december 2019.

Bedrijfsschenking

In Vlaanderen kan men onder bepaalde voorwaarden een bedrijf schenken aan een tarief van 0%.

De voorwaarden om van de vrijstelling van schenkbelasting te genieten zijn de volgende:

- Een schenking van de volle eigendom, de blote eigendom of het vruchtgebruik van goederen.
- De schenking moet gebeuren voor bedrijven met een familiaal karakter: 'een nijverheids-, handels-, ambachts-, of landbouwactiviteit, of een vrij beroep, dat door de schenker/erflater of zijn echtgenoot/samenwonende, al dan niet samen met anderen, persoonlijk wordt geëxploiteerd of uitgeoefend.' (een reële economische activiteit)
- De schenking moet bestaan uit activa (machines, cliënteel, bedrijfsgebouwen...) die door de schenker, zijn

echtgeno(o)t(e)/wettelijk samenwonende beroepsmatig in de familiale onderneming zijn geïnvesteerd.

Uitzondering: onroerende goederen die hoofdzakelijk tot bewoning worden aangewend kunnen niet het voorwerp van een schenking uitmaken.

Voor **vennootschappen** geldt een aparte regel: 30% of 50% van de aandelen (al naargelang het betrokken aantal families) moeten in volle eigendom aan de schenker of/en zijn familie toebehoren. Indien een ondernemer overlijdt zonder een schenking te hebben gedaan, gelden de gunstige successietarieven van 3% en 7%. Het gaat dan immers niet om een schenking van een familiaal bedrijf maar om een vererving.

Energetische renovatie (gunsttarief door teruggave)

Bij onroerende schenkingen in het kader van energetische renovatie bestaat er sinds 1 juli 2015 een mogelijkheid om een teruggave te krijgen van de betaalde schenkelasting. Deze mogelijkheid is wel

verbonden aan een aantal voorwaarden: Het moet gaan om renovatiewerken van minstens € 10.000 (exclusief btw);

- Je moet beroep doen op een aannemer, die de werken zal moeten attesteren;
- Het gaat om welbepaalde werken die worden omschreven in het Energiebesluit;
- De werken moeten uitgevoerd worden binnen de vijf jaar na de schenkingsakte.

De teruggave gebeurt niet automatisch. Binnen de zes maanden na het verstrijken van het vijfde jaar na de schenkingsakte moet er een verzoek ingediend worden om een teruggave te krijgen.

Opgelet! Zijn er meerdere begiftigden bij de schenking van een woning, dan moeten zij elk individueel een verzoekschrift indienen gezien ze elk recht hebben op teruggave. Het volstaat wel dat één van de begiftigden de werken laat uitvoeren.

Gedeelte van de schenking van euro tot inbegrepen euro	In rechte lijn/tussen samenwonenden	Tussen andere personen
0 - 150.000	3%	9%
150.000,01 - 250.000	6%	17%
250.000,01 - 450.000	12%	24%
Boven € 450.000	18%	31%

Verhuur voor minimum 9 jaar

Indien een geschonken onroerend goed binnen de drie jaar wordt verhuurd voor (minstens) negen jaar, de huurovereenkomst wordt geregistreerd én je een conformiteitsattest krijgt, kan je eveneens van een teruggave genieten. Er moet niet alleen sprake zijn van huur van negen jaar op papier, er is ook een effectieve verhuuring vereist.

Net zoals bij renovatie gebeurt deze teruggave niet automatisch, er moet een verzoekschrift ingediend worden. Dit dient te gebeuren binnen een termijn van zes maanden volgend op het verstrijken van drie jaar na de schenkingsakte. De verlaagde tarieven zijn dezelfde als deze die gelden bij de energetische renovatie van het geschonken goed.

VERLAAGDE GUNSTTARIEF BRUSSEL

Bedrijfsschenking

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is recent een wijziging en vereenvoudiging van de voorwaarden ingevoerd om in aanmerking te komen voor de gunstregeling bij schenken en verwerven van familiebedrijven. Sinds 1 januari 2017 heeft het Brussels Gewest het tarief voor de schenking van een familiale onderneming verlaagd naar 0%. De voorwaarden om te genieten van dit gunstregime zijn gelijkaardig aan deze die gelden voor het Vlaams Gewest.

Het tarief is van toepassing op de schenking van de volle eigendom, de blote eigendom of het vruchtgebruik van aandelen van een familiale vennootschap of van activa van een familiale onderneming (niet-vennootschap). De vrijstelling kan wel slechts genoten worden indien het bedrijf een nijverheids-, handels-, ambachts- of landbouwactiviteit uitoefent, of een vrij beroep tot doel heeft. Het moet gaan om een reële economische activiteit, waarbij niet enkel het statutair doel van de vennootschap bepalend is. Er moet daarnaast ook een concrete activiteit uitgeoefend worden.

Daarnaast moet de schenker, eventueel samen met zijn familie, op het ogenblik van de schenking minstens 50% van de aandelen in volle eigendom in zijn bezit hebben. Als ze samen geen 50% van de aandelen bezitten, dan volstaat het dat de schenker en zijn familie samen met één andere aandeelhouder (en familie) minstens 70% van de aandelen bezit of samen met twee andere aandeelhouders (en familie) minstens 90%.

Na de schenking dient de activiteit van de onderneming minstens gedurende drie jaar ononderbroken behouden te blijven.

BELASTBARE GRONDSLAG

De schenkbelasting wordt steeds berekend op de verkoopwaarde van het geschonken goed. Deze regel geldt zowel voor de schenking van roerende goederen als van onroerende goederen.

Schenker en begiftigde moeten in de schenkingsakte deze verkoopwaarde waarheidsgetrouw opgeven. De ontvanger van de registratiebelasting kan deze waardering controleren. Is hij van oordeel dat de waarde te laag is, dan kan hij bijkomende schenkbelasting opeisen. Wordt er slechts blote eigendom geschonken of enkel vruchtgebruik, dan gelden bijzondere wettelijk vastgelegde forfaitaire regels om de verkoopwaarde van het geschonken goed te bepalen.

PROGRESSIEVOORBEHOUD

Men hoort vaak dat men best tussen iedere schenking (aan dezelfde persoon) minstens drie jaar wacht. Wat is daar van aan? Vroeger was dit inderdaad zo voor alle schenkingen zowel van roerende als van onroerende goederen.

Heel simpel gesteld: wanneer Jan twee goederen heeft die samen € 180.000 waard zijn en hij zou die in één keer weg-schenken aan Hilde, dan zal de te betalen schenkbelasting hoger zijn dan wanneer Jan over de tijd gespreid twee aparte schenkingen doet aan Hilde, bijvoorbeeld eerst een van € 100.000 en later een van € 80.000.

De reden is dat het schenkingstarief bestaat uit schijven die toenemen naarmate men meer schenkt.

Door trapsgewijs - of anders gezegd - 'in schijven' te schenken komt men steeds in de laagste of lagere tariefschijven terecht.

De wetgever heeft de zaak echter iets moeilijker gemaakt! Als de schenking binnen de drie jaar gevolgd wordt door een nieuwe schenking (tussen dezelfde partijen), dan zal de waarde van de eerste schenking toegevoegd worden aan de belastbare grondslag van de tweede schenking en zal het tarief dat op de tweede schenking moet worden betaald hoger liggen.

VOORBEELD

Jan schenkt in 2006 het goed met een waarde van € 100.000 aan Hilde. Op die € 100.000 (de belastbare grondslag) wordt schenkbelasting betaald. In 2008 (dus binnen de drie jaar na de eerste schenking) schenkt Jan € 80.000 aan Hilde. De belastbare grondslag van deze tweede schenking is niet € 80.000, maar € 180.000. Op de eerste € 100.000 moet weliswaar geen belasting meer worden betaald (die is al betaald in 2006), maar de resterende € 80.000 wordt wel belast aan een hoger schenkingstarief (het tarief voor de schijf vanaf € 100.001 tot € 180.000 - en dus niet die vanaf € 0 tot € 80.000). Dit is wat men onder de regel van het progressievoorbehoud verstaat. Er ontstaat dus een soort 'opduweffect'. Had Jan meer dan drie jaar gewacht tussen beide schenkingen, dan zou de tweede schenking aan een lager tarief belast zijn.

Toch geldt deze regel niet altijd. Er moet een onderscheid gemaakt worden in functie van de aard van het geschonken

goed (roerend of onroerend). Er moet ook worden nagegaan of de regels niet verschillen van gewest tot gewest.

De schenker woont in Vlaanderen

Schenking van onroerend goed

Bij opeenvolgende schenkingen van onroerende goederen aan dezelfde persoon moet u minstens drie jaar laten tussen elke schenking. Doet u dat niet, dan wordt u fiscaal afgestraft door de regel van het progressievoorbehoud. Hierop bestaan geen uitzonderingen. De regel geldt ongeacht de aard van het geschonken onroerend goed (woning-hoofdverblijfplaats, (bouw)grond, kantoorgebouw, tweede verblijf, enzovoort).

Schenking van roerend goed

Roerende goederen (geld, kunstvoorwerpen,...) kunnen in Vlaanderen (via een Belgische notaris) geschonken worden aan een (laag) tarief van 3% voor schenkingen in rechte lijn, tussen echtgenoten en samenwonenden en van 7% in alle andere gevallen.

Wie op deze manier schenkt hoeft geen drie jaar te wachten alvorens aan dezelfde perso(o)n(en) opnieuw een gelijkaardige roerende schenking te doen.

Ook indien u eerst een roerend goed schenkt en binnen de drie jaar een onroerend goed schenkt geldt de regel van het progressievoorbehoud niet. Omgekeerd net hetzelfde: indien u eerst een onroerend goed schenkt en binnen de drie jaar een roerend goed schenkt, is er geen sprake van een 'opduweffect'.

De schenker woont in Brussel

Schenking van onroerend goed

In Brussel geldt dezelfde regeling als in Vlaanderen.

Dus: schenkingen van onroerende goederen tussen dezelfde partijen binnen de drie jaar ondergaan het opduweffect in het schenkingsrecht.

Schenking van roerend goed

Ook hier gelden dezelfde twee tarieven van 3% voor schenkingen in rechte lijn, tussen echtgenoten en (wettelijk!) samenwonenden en 7% voor schenkingen in alle andere gevallen. Ook in Brussel is het fiscaal geen probleem als de roerende schenkingen mekaar binnen de drie jaar opvolgen.

ERFBELASTING

ERFBELASTING UITSPAREN VIA SCHENKING

Een schenking tijdens het leven kan een aardige belastingbesparing opleveren op het vlak van de erfbelasting. Hoe? Het principe is eenvoudig. De tarieven van de erfbelasting zijn progressief. Ze nemen bijgevolg toe naarmate het op het sterfbed nagelaten vermogen groter is. Men komt dus in de successie in hogere tariefsschijven terecht als het vermogen belangrijker wordt. Men zou er dus kunnen voor zorgen dat het vermogen bij overlijden minder groot is.

De schenking reikt hier de ideale oplossing aan. Alles wat men tijdens het leven wegschenkt behoort niet langer tot het belastbaar actief op het ogenblik van het overlijden. Op die manier doorprijkt men

de progressiviteit van de erfbelasting en kan men een forse besparing realiseren. (Het realiseren van de belastingbesparing op het vlak van de erfbelasting hoeft voor de schenker niet noodzakelijk gepaard te gaan met inkomstenverlies; zie de besproken mogelijkheid om te schenken met voorbehoud van vruchtgebruik).

Dit geldt zowel voor onroerende goederen als voor roerende goederen.

Een onroerend vermogen schenkt men best in schijven - om de drie jaar - weg omwille van de regel van het progressieve voorbehoud in het schenkingsrecht.

VOORBEELD

Een weduwnaar, woonachtig in Vlaanderen, heeft één dochter en bezit een onroerend vermogen met een waarde van € 600.000.

Het bevat vier onroerende goederen met een waarde van respectievelijk € 100.000, € 200.000, € 50.000 en € 250.000. Hij is 50 jaar.

Hypothese I: hij past de techniek van de driejaarlijkse schenkingen toe en wel als volgt:

- op de leeftijd van 51 jaar schenkt hij het goed van € 100.000
De dochter betaalt: € 3.000 schenkbelasting
- op de leeftijd van 54 jaar schenkt hij het goed van € 200.000.
De dochter betaalt: € 9.000 schenkbelasting
- op de leeftijd van 58 jaar schenkt hij

het goed van € 50.000.

De dochter betaalt: € 1.500 schenkbelasting

- op de leeftijd van 62 jaar schenkt hij het goed van € 250.000. De dochter betaalt: € 22.500 schenkbelasting.

Er werd in totaal € 36.000 schenkbelasting betaald.

Hypothese II: hij blijft zijn leven lang op zijn vermogen zitten en laat bij zijn overlijden datzelfde vermogen na (dat hypothetisch gezien niet in waarde is gestegen, wat niet het geval is in de realiteit).

De dochter betaalt dan een erfbelasting op een totaal van € 600.000, hetzij:

- op een eerste schijf van € 50.000 = 3% = € 1.500
- op een tweede schijf van € 200.000 = 9% = € 18.000
- op het saldo, een schijf van € 350.000 = 27% = € 94.500
Hetzij een totaal aan erfbelasting van € 114.000.

Besluit: gerealiseerde belastingbesparing. De belastingbesparing gerealiseerd in hypothese I bedraagt: € 114.000 - € 36.000 = € 78.000.

Ook op roerend vermogen kan men op aanzienlijke wijze erfbelasting uitsparen via schenking.

VOORBEELD

Stel Bert, woonachtig in Vlaanderen, gescheiden en 68 jaar oud, heeft één zoon Dirk en beschikt over een roerend vermogen van € 300.000. Stel dat hij niets doet en op zijn sterfbed dit vermogen nalaat. Zijn zoon betaalt dan volgende erfbelasting:

- 3% op de eerste schijf van € 50.000
- 9% op de volgende schijf van € 200.000
- 27% op de laatste schijf van € 50.000.

Had Bert tijdens zijn leven reeds een deel van dit roerend vermogen (eventueel met voorbehoud van vruchtgebruik) via een Belgische notaris geschonken aan zijn zoon Dirk dan was dit deel naar Dirks vermogen verschoven aan 3% en had de erfenis uit het 27%-erfbelasting kunnen blijven (en was een ander deel van de roerende erfenis ook niet aan 9% belast geweest).

VOORBEELD

Roza, woonachtig in Brussel-stad, alleenstaand en 76 jaar oud, heeft geen kinderen. Ze heeft nog enkel contact met Anita, de dochter van haar vooroverleden broer. Roza heeft een roerend vermogen van € 250.000 en maakte een testament in het voordeel van Anita die ze aanstelde tot enige erfgenaam. De dag dat Roza sterft zal Anita heel wat betalen aan Brusselse successierechten:

- 35% op de eerste schijf van € 50.000
- 50% op de volgende schijf van € 50.000

- 60% op de volgende schijf van € 75.000
- 70% op de laatste schijf van € 75.000.

Had Roza tijdens haar leven een deel van haar roerend vermogen (met voorbehoud van vruchtgebruik) via een Belgische notaris geschonken aan Anita dan was alvast dat deel in handen gekomen van Anita tegen betaling van slechts 7%.

Stel nu: u heeft een roerende of onroerende schenking gedaan tijdens uw leven, maar het noodlot slaat toe en u - de schenker - komt binnen de drie jaar na de schenking te overlijden.

Is de schenking dan een maat voor niets geweest? Smelt de gerealiseerde besparing dan weg als sneeuw voor de zon? Niet noodzakelijk. Alles hangt er van af of u een belastingvrije dan wel een belaste schenking deed, en in het laatste geval wat de aard van het goed was dat u weg-schonk. Dit wordt hieronder besproken.

SCHENKINGEN IN DE DRIE JAAR VOOR HET OVERLIJDEN

Waarom nog drie jaar in leven blijven na een schenking?

Daar zijn - naast uw eigen levensgeluk - op grond van de VCF twee goede redenen voor.

In het successierecht geldt dezelfde regel van progressievoorbehoud als in het schenkingsrecht, maar enkel wanneer in de drie jaar voor het overlijden een belaste schenking plaatsvond.

VOORBEELD

Jan heeft één erfgenaam (te weten Hilde) en laat een vermogen na met een waarde van € 100.000. Maar in de drie jaar voor zijn overlijden had Jan al een schenking gedaan aan Hilde met een waarde € 80.000. Op deze schenking werd de schenkbelasting betaald. De waarde van deze belaste schenking zal opnieuw (fictief) bij het actief van de erfenis gevoegd worden. Het tarief dat toegepast wordt op de resterende € 100.000, zal dat zijn van de schijf tussen € 80.000 en € 180.000 en niet dat van de schijf tussen € 0 en € 100.000. Ook hier zal dus een zelfde 'opduweffect' spelen waardoor de goederen die op het sterfbed nagelaten worden (het actief van de nalatenschap) in een hogere tariefschijf terecht komen en dus zwaarder belast worden in het successierecht. Had Jan de schenking meer dan drie jaar voor zijn overlijden gedaan, dan werd er met de vroegere schenking geen rekening meer gehouden

bij het bepalen van het successietarief.

Wat de toepassing van het progressievoorbehoud in het successierecht betreft, is het zo dat de regels verschillen in functie van de aard van het geschonken goed en het gewest.

De tweede reden heeft te maken met belastingvrije schenkingen die plaatsvonden in de drie jaar voor het overlijden. Via de handgift bijvoorbeeld kunt u schenken zonder dat een schenkbelasting verschuldigd is. Maar ook hier heeft de wetgever ingegrepen. De goederen die de overledene binnen de drie jaar voor zijn overlijden vrij van schenkingsrechten heeft weggeschonken, worden - ondanks het feit dat ze in realiteit bij de dood van de schenker niet meer tot zijn vermogen behoren - fictief bij de nalatenschap geteld. De gedane schenking keert als het ware als een boemerang terug. De erfgenamen betalen er dus postuum nog wel belastingen op, namelijk een erfbelasting. Deze regel geldt nog steeds onverkort in alle gewesten.

Hieronder volgt een overzicht wat de situatie betreft voor een belaste schenking die binnen de drie jaar gevolgd wordt door een overlijden.

De schenker woont in Vlaanderen Schenking van onroerend goed

Wie een onroerend goed geschonken krijgt en de schenker overlijdt binnen de drie jaar, wordt geconfronteerd met het

opduweffect (regel van het progressie-voorbehoud) in het successierecht.

Let op! Hierop bestaat één uitzondering in Vlaanderen: de schenking van een bouwgrond.

Wie in de drie jaar voor het overlijden van de schenker een bouwgrond geschonken krijgt (tegen het Vlaams tijdelijk gunsttarief voor bouwgronden), heeft definitief afgerekend met de fiscus, ook al sterft de schenker binnen de drie jaar na de schenking. Dit geldt enkel in rechte lijn, tussen echtgenoten of samenwonenden.

Schenking van roerend goed

Roerende goederen (geld, kunstvoorwerpen,...) kunnen in Vlaanderen (via een Belgische notaris) geschonken worden aan een (laag) tarief van 3% voor schenkingen in rechte lijn, tussen echtgenoten en samenwonenden en aan 7% in alle andere gevallen.

Ook al sterft de schenker binnen de drie jaar, er zal geen opduweffect plaatsvinden in het successierecht. Men heeft dus definitief afgerekend met de fiscus.

De schenker woont in Brussel

Schenking van onroerend goed

Als de schenker van het onroerend goed sterft binnen de drie jaar, geldt het opduweffect in het successierecht hier niet. Dit laatste is een opmerkelijk verschilpunt met Vlaanderen.

Schenking van roerend goed

Ook hier gelden dezelfde twee tarieven

van 3% voor schenkingen in rechte lijn, tussen echtgenoten en (wettelijk) samenwonenden en 7% voor schenkingen in alle andere gevallen. Ook in Brussel is het fiscaal geen probleem als de schenker binnen de drie jaar na de belaste roerende schenking overlijdt.

ROERENDE SCHENKING: NOTARIS OF HANDGIFT

Stel: u overweegt een schenking te doen van een roerend goed (bv. geld, een effectenportefeuille, kunstvoorwerpen, aandelen van een vennootschap). Opteert u nu best voor een schenking via een Belgische notaris of voor een handgift?

U neemt deze beslissing best in nauw overleg met uw notaris.

De keuze van de schenkingstechniek wordt immers bepaald door diverse factoren:

- de waarde en de aard van de goederen die geschonken zullen worden;
- de familieband tussen de schenker en de begiftigde (of de afwezigheid van een familieband), de familiale omstandigheden, de leeftijd en de gezondheidstoestand van de schenker, de samenstelling en omvang van de vermogensbestanddelen die de schenker voorlopig nog in eigendom zal houden enz.

Een van de doorslaggevende factoren bij het maken van de hier bedoelde

keuze is uiteraard ook het feit dat een eventueel overlijden van de schenker binnen de drie jaar na de roerende schenking uiteenlopende fiscale gevolgen heeft naargelang de schenking via een Belgische notaris verliep dan wel via handgift. Schonk u via een Belgische notaris dan heeft u als schenker via de betaling van het schenkingsrecht van 3% of 7% definitief afgerekend met de fiscus.

Er komt geen erfbelasting meer om de hoek kijken en u, de schenker, slaapt met een gerust geweten. Koos u voor een belastingvrije schenking dan moet u rekening houden met de toepassing van het fictief legaat. De via handgift geschonken roerende goederen moeten bij een overlijden van de schenker binnen de drie jaar na de schenking opnieuw aangegeven worden in de aangifte van nalatenschap en zullen de erfbelasting ondergaan. De geschonken goederen voegen zich dan bij de andere, niet-geschonken, roerende goederen waardoor een hoger successietarief van toepassing zal worden.

In dit verband nog het volgende. Men kan ook 'speculeren' op de goede afloop van de driejarige termijn na een belastingvrije schenking.

Stel: u doet een roerende schenking via handgift. U wacht de drie jaar af. Gebeurt er niets, dan onderneemt u

niets. Na afloop van de drie jaar, heeft u volkomen belastingvrij geschonken. Er komt ook geen erfbelasting meer bij te pas na die drie jaar. Wordt u evenwel tijdens de drie jaar na de schenking ernstig ziek, dan kan u alsnog de handgiftdocumenten bij een ontvanger van registratierechten aanbieden en de 3% of 7% schenkbelasting ondergaan. U 'koopt' dan door de betaling van het schenkbelasting als het ware de (hoge-) successietarieven nog snel af.

Opgelet! Het spreekt vanzelf dat deze speculatietruc niet opgaat wanneer u binnen de drie jaar na de belastingvrije schenking plots zou te komen overlijden (denk bv. aan een hartstilstand of verkeersongeval). Dan kan er uiteraard niets meer ondernomen worden en zal de erfbelasting betaald moeten worden. U kunt zich desgevallend wel tegen dergelijk onheil laten verzekeren via een tijdelijke overlijdensdekking.

Niemand kan voorspellen of u al dan niet in de drie jaar na de roerende schenking door een plotse dood zal getroffen worden, ook uw notaris niet...

Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat

Vlaamse Raad van het Notariaat

Verantwoordelijke uitgever: C. Van Belle

Bergstraat 30/34

1000 Brussel

D/2018/1928/16

December 2018